Eduskunnan hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Asiantuntijalausunto asiantuntijapyyntöön HE 2/2024 vp

Pohjanmaan hyvinvointialueen lausunto Eduskunnan hallintovaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Pohjanmaan hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi koskien esitystä, jolla hyvinvointialueiden ja valtion välisiä neuvottelukuntia ja neuvotteluita sekä valtioneuvoston asettamia valtakunnallisia strategisia tavoitteita koskevat säännökset yhtenäistettäisiin ja niitä koskeva sääntely siirrettäisiin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetusta laista ja pelastustoimen järjestämisestä annetusta laista hyvinvointialueesta annettuun lakiin. Hyvinvointialueesta annettuun lakiin lisättäisiin täsmennetyt säännökset valtiovarainministeriön tehtävistä hyvinvointialueiden ohjauksessa.

Pohjanmaan hyvinvointialue nostaa esille seuraavaa:

11 § Hyvinvointialueiden seuranta, ohjaus ja laillisuusvalvonta

Pykälä on sinänsä kannatettava muutos, joka varmasti selkiyttää kokonaisuutta. Erityistä huomiota tulisi kuitenkin kiinnittää siihen, että miten valtionvarainministeriön ohjauksen yhteen sovittamisen tehtävä hoituu siten, että se perustuu tutkittuun tietoon ja ohjaustoimien huolellisiin vaikutusarviointeihin. Ohjauksen tulee olla jatkossa sellaista, että se tosiasiassa mahdollistaa hyvinvointialueille sekä taloudellisten että toiminnallisten vaatimusten samanaikaisen täyttämisen. Erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon vaikutustenarvioinnissa asiakas- ja potilasturvallisuuden näkökulma tulisi ottaa paremmin huomioon ja tähän on tärkeää saada tiivis yhteistyö valtionvarainministeriön ja Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskuksen välille. Keskuksen tehtävä on yhteen sovittaa asiakas- ja potilasturvallisuuden kehittämistä, suunnittelua, seurantaa ja arviointia hyvinvointialueilla (8/2021, Valtioneuvoston asetus erikoissairaanhoidon työnjaosta ja eräiden tehtävien keskittämisestä annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta). Valtionvarainministeriön olisi hyvä löytää keinot myös hyödyntää Pohjois-Pohjanmaalle annettua koordinaatiotehtävää liittyen terveydenhuollon menetelmien arviointiin sekä Pirkanmaan vaikuttavuuskeskusta, jotta ohjauksesta todella saadaan vaikutusarvioihin ja tutkittuun tietoon perustuvaa.

Ohjaukseen halutaan lisäksi nostaa esille, että asiakas- ja potilasturvallisuuden tilannekuvaa tarkastellaan ja arvioidaan hyvinvointialueiden ohjausneuvotteluissa osana sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun toteutumista. Edellytykset hyvinvointialueiden järjestämisvastuun toteutumisen ja kustannusten hallinnan kannalta välttämättömien toimien arviointiin vaativat nykyistä parempaa tietopohjaa ja jo olemassa olevien tietovarantojen parempaa hyödyntämistä. Tosiasialliseen tilannekuvaan perustuvan tiedon pohjalta voidaan valita vaikuttavimmat kehittämistavoitteet ja kohdistaa voimavarat kriittisiin tarpeisiin.

12 a § Hyvinvointialueiden tehtäviä koskevat valtakunnalliset tavoitteet

Ehdotuksessa kootaan yhteen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että pelastustoimen valtakunnalliset tavoitteet yhdeksi kokonaisuudeksi. On tärkeää, että tavoitteissa otetaan huomioon myös julkisen talouden finanssipoliittiset tavoitteet. Tämä tulisi myös selkeästi

huomioida muiden tavoitteiden asetannassa, jotta hyvinvointialuille jää tosiasialliset mahdollisuudet onnistua sille annetussa tehtävässä. Momentin 3 kohdan mukaan valtioneuvosto vahvistaisi valtakunnalliset tavoitteet tiedonhallinnan kehittämiselle ja digitalisaatiolle. Perusteluissa korostetaan voimakkaasti yhteistyöalueita ja sitä että alueita voitaisiin ohjata hankkimaan tietojärjestelmiä yhteistyöaluetasolla. Tässä tulisi ottaa huomioon, että alueella tosiasiallisesti saattaa olla huomattavasti enemmän yhteistyötä maantieteellisesti vieressä olevien hyvinvointialueiden kanssa ja myös muiden kun oman alueen yliopistosairaalan kanssa. Myös kielelliset näkökulmat ovat merkityksellisiä tietojärjestelmissä ja digitaalisissa palveluissa ja kokonaiskuvassa saattaakin olla huomattavan paljon tärkeämpää varmistaa toimiva yhteistyö yli yhteistyöaluetason.

13 § Hyvinvointialueneuvottelukunta

Ehdotuksessa kootaan yhteen nykyisen hyvinvointialuetalouden ja -hallinnon neuvottelukunnan (HYTHANEK), sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukunnan ja pelastustoimen neuvottelukunnan tehtävät. Ehdotus on kannatettava ja selkeyttää tilannetta.

Tehtävissä tulisi myös kuitenkin korostaa, että hyvinvointialueneuvottelukunnan tehtävänä on säännöllisesti luoda tilannekuva hyvinvointialueiden toiminnasta suuressa kuvassa. Ilman yhteisesti jaettua tilannekuvaa on hankalaa suoriutua muista neuvottelukunnalle määritellyistä tehtävistä.

Lisäksi esitys jättää epäselväksi neuvottelukunnan kokoonpanon. Yksi aikaisemman HYTANEK:in ongelmista oli, että hyvinvointialueita edustivat vaihtelevasti eri virkahenkilöt tai luottamushenkilöt. 13 § tulisi selkeästi sanoa, että hyvinvointialueita edustavat hyvinvointialuejohtajat. Muuten riskinä on, että neuvottelukunta ei kykene toiminnallaan saavuttamaan sille asetettuja tavoitteita.

13 a § Neuvottelu hyvinvointialueen kanssa

Ehdotetussa 13 a §:ssä yhtenäistetään ja kootaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakiin sekä pelastustoimen järjestämislakiin sisältyvät neuvotteluja koskevat säännökset yhteen. Myös tämä muutos on kannatettava, koska tällä tavalla saadaan luotua selkeä tilannekuva hyvinvointialueen kokonaistilanteesta.

Perusteluissa nostetaan esiin, että enää ei ehdoteta vaatimusta siitä, että neuvottelut käydään kunkin alueen kanssa erikseen. Neuvottelut tulee näkemyksemme mukaan käydä jokaisen alueen kanssa erikseen, jotta tilannekuva ja alueen erityispiirteet voidaan tarpeeksi huomioida. Ehdotuksen mukaisesti Valtiovarainministeriö yhteen sovittaa ohjausta, mutta jos se ei säännöllisesti hanki aluekohtaista tilannekuvaa, on kokonaisuutta vaikeaa ohjata näyttöön perustuvaan tietoon ja todelliseen vaikutusarviointiin pohjautuen. Jos tähän ei velvoiteta, ajaudutaan hyvin nopeasti tilanteeseen, jossa neuvotteluita ei enää erikseen pidetä.

Vaasassa 2.4.2024

Marina Kinnunen
hyvinvointialuejohtaja